

Ministerul Educației și Cercetării
al Republicii Moldova

ORDIN

31.05.2024 nr. 788

mun. Chișinău

Cu privire la aprobarea
Conceptului de educație multilingvă

În temeiul art.140 alin (1) din Codul educației al Republicii Moldova nr.152/2014 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.319 - 324, art.634), pct.9, subpct.11) al Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Educației și Cercetării, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.146/2021 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2021, nr.206 - 208, art.344), în conformitate cu Planul de acțiuni din Programul Național de învățare a limbii române de către minoritățile naționale, inclusiv populația adultă, pentru anii 2023-2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.115/2023 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 101 - 104, art. 221) și în scopul consolidării capacității instituțiilor educaționale cu privire la modul de planificare și implementare a programelor multilingve care integrează învățarea limbii materne, a limbii române și a altor limbi din învățământul general, Ministrul Educației și Cercetării emite prezentul

ORDIN:

1. Se aprobă *Conceptul de educație multilingvă* (Anexă).
2. Direcția politici în domeniile învățământ general și învățare pe tot parcursul vieții (*doamna Marcelina Baleca*):
 - va aduce prezentul ordin la cunoștința organelor locale de specialitate în domeniul învățământului;
 - va monitoriza implementarea *Conceptului de educație multilingvă*.
3. Controlul executării prezentului ordin se pune în sarcina doamnei Valentina Olaru, secretar de stat.

/ Ministru

Dan PERCIUN

Executant: Daniela Tîrșină
☎ 022-234-623

Conceptul de educație multilingvă

I. Actualitatea conceptului educației multilingve

Republica Moldova manifestă un interes deosebit în afirmarea identității și comunităților minorităților naționale prin extinderea participării lor în viața socială, culturală, economică și politică a țării. Integrarea indivizilor în societate și implicarea activă în viața comunității impun respectarea principalelor condiții pentru garantarea drepturilor și libertăților omului.

Această preocupare reflectă importanța acordată valorilor democrației, pluralismului și incluziunii sociale în Republica Moldova. Guvernul și societatea moldovenească se străduiesc să creeze un mediu propice în care persoanele aparținând minorităților naționale să aibă oportunități egale și acces la resurse, asigurând astfel dezvoltarea lor armonioasă și integrarea activă în viața națională.

Prin crearea unor politici și programe adecvate, Republica Moldova își propune să faciliteze participarea activă a minorităților naționale în viața publică și în deciziile care le privesc, pentru a promova coeziunea socială și coexistența pașnică între diversele grupuri etnice. În acest sens, se dezvoltă programe de promovare a limbilor minorităților, inițiative culturale și educaționale care să consolideze identitatea acestor comunități și să încurajeze respectul reciproc.

În contextul integrării europene, Republica Moldova depune eforturi pentru îmbunătățirea legislației și politicilor referitoare la drepturile minorităților naționale, luând în considerare recomandările și standardele internaționale în acest domeniu. Drepturile la libertatea de exprimare, asociere, religie și acces la educație în limba maternă sunt promovate și protejate pentru toți cetățenii, indiferent de apartenența lor etnică.

Educația multilingvă reprezintă o obligație distinctă a drepturilor omului pentru Republica Moldova, având fundamentul său atât în dreptul general la educație, cât și în drepturile specifice ale minorităților lingvistice, garantate prin tratatele internaționale privind drepturile omului, ratificate de către statul moldovean.

Dreptul la educație este ferm stabilit în cadrul dreptului internațional al drepturilor omului, fiind recunoscut în mod deosebit prin Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale (Articolul 13)¹ și Convenția privind Drepturile Copilului (Articolul 28)². Aceste instrumente subliniază importanța educației în dezvoltarea integrală a personalității umane, respectarea demnității individuale și asigurarea dreptului la educație fără discriminare. În contextul pluralismului social, diversitatea lingvistică nu constituie un obstacol în obținerea rezultatelor educaționale, dar oferă oportunități egale pentru toți cetățenii.³

Pe de altă parte, Convenția Internațională privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială (Articolul 5) și Convenția Cadru a Consiliului Europei privind Protecția Minorităților Naționale (Articolul 14) recunosc dreptul la educație a comunităților minoritare. Aceste tratate cer statelor să promoveze și să recunoască diversitatea lingvistică în cadrul sistemului educațional, în vederea asigurării egalității și combaterii discriminării.

Educația multilingvă este văzută la nivel internațional ca un instrument puternic pentru a se conforma acestor obligații, subliniată de numeroase recomandări oferite Republicii Moldova de către

¹ United Nations (General Assembly), 'International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights', OHCHR, 1976, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>.

² John Tobin, ed., *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary*, First edition, Oxford Commentaries on International Law (Oxford: Oxford University Press, 2019).

³ OSCE High Commissioner on National Minorities, *The Ljubljana Guidelines on Integration of Diverse Societies & Explanatory Note* (The Hague: OSCE High Commissioner on National Minorities, 2012).

organisme internaționale.⁴ În opinia sa din 2017, Comitetul Consultativ al FCNM (Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale) a îndemnat autoritățile din Republica Moldova să "sporească oportunitățile disponibile pentru studiul în limbile minorităților prin introducerea metodelor moderne de predare bilingvă și multilingvă și prin asigurarea unui învățământ de înaltă calitate în diferite limbi, în cadrul unui mediu integrat de educație".⁵ Comitetul Drepturilor Copilului a remarcat în observațiile sale finale din 2017 că Republica Moldova ar trebui să "promoveze educația în limba maternă și bilingvă la toate nivelurile, prin intermediul unor profesori calificați în domeniu". Organismul tratatului ICESCR (Convenția Internațională privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale) a remarcat în 2017 că Republica Moldova ar trebui să "crească oportunitățile pentru elevii care aparțin unor minorități regionale pentru a primi educație în limba maternă"⁶ și Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale subliniază necesitatea ca Republica Moldova să "ia măsurile necesare pentru a asigura accesul copiilor din minoritățile etnice la educație în limba maternă în școli".⁷

Importanța educației bazate pe limba maternă consolidează și mai mult cazul pentru educația multilingvă ca o obligație legală. Principiile UNESCO privind Limba și Educația subliniază că cele mai bune rezultate în învățare sunt obținute atunci când instruirea se face în limba maternă a elevului și că statele ar trebui să sprijine educația bilingvă și/sau multilingvă la toate nivelurile de învățământ.⁸ Această perspectivă este în mare măsură susținută și de recomandările Comisarului OSCE pentru Minoritățile Naționale, în special în Recomandările Haga referitoare la Drepturile Educaționale ale Minorităților Naționale⁹ și Ghidurile Ljubljana privind Integrarea Societăților Diverse.¹⁰

UNESCO promovează multilingvismul, adică utilizarea mai multor limbi în viața de zi cu zi, ceea ce este practica normală în cazul existenței mai multor grupuri lingvistice în același ținut. Modelele de educație bilingve/multilingve asigură înțelegerea interculturală în cadrul învățării pe tot parcursul vieții (conform Cadrului de Acțiune pentru Educație 2030, Obiectivul 4.6, paragraful 59). Educația multilingvă bazată pe limba maternă(s) în primii ani de școlarizare joacă un rol cheie în tranziția de la familie la școală și promovează respectul pentru diversitate. Astfel, multilingvismul contribuie la formarea unor cetățeni înțelegători, deschiși la diversitate culturală și cu abilități lingvistice dezvoltate, pregătiți să se integreze în societatea globală în continuă schimbare.

II. Experiența existentă în Republica Moldova privind implementarea modelelor de educație bilingvă/multilingvă

În perioada 2015-2023, s-au desfășurat numeroase acțiuni în cadrul Programului național pentru îmbunătățirea calității învățării limbii române în instituțiile de învățământ general cu predare în limbile minorităților naționale, aprobat prin Hotărârea Guvernului 904/2015.

Aceste acțiuni au avut ca scop susținerea implementării metodelor de învățământ bilingv/multilingv la nivelul învățământului obligatoriu și au inclus dezvoltarea și implementarea unui

⁴ Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, 'Fourth Opinion on the Republic of Moldova (ACFC/OP/IV(2016)004)', 25 May 2016, para. 86, <https://rm.coe.int/16806f69e0>.

⁵ Committee on the Rights of the Child, 'Concluding Observations on the Combined Fourth and Fifth Periodic Report of the Republic of Moldova (CRC/C/MDA/CO/4-5)' (United Nations, 20 October 2017), para. 36(f).

⁶ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, 'Concluding Observations on the Third Periodic Report of the Republic of Moldova (E/C.12/MDA/CO/3)' (United Nations, 19 October 2017), para. 71(d).

⁷ Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 'Concluding Observations on the Combined Tenth and Eleventh Periodic Reports of the Republic of Moldova (CERD/C/MDA/CO/10-11)' (United Nations, 7 June 2017), para. 19.

⁸ UNESCO, 'Education in a Multilingual World: UNESCO Education Position Paper', 2003, 35.

⁹ OSCE High Commissioner on National Minorities, ed., *The Hague Recommendations Regarding the Education Rights of National Minorities & Explanatory Note* (The Hague: Foundation on Inter-Ethnic Relations, 1996).

¹⁰ OSCE High Commissioner on National Minorities, *The Ljubljana Guidelines on Integration of Diverse Societies & Explanatory Note*.

program de studiu pentru limba română, precum și elaborarea unor ghiduri pentru implementarea programului de învățare sincronă a limbii române în instituțiile de învățământ preșcolar care utilizează programe de învățare a limbilor minorităților naționale.

Un alt program pus în aplicare a fost "Integrarea sociolingvistică a elevilor din minoritățile etnice prin extinderea numărului de materii predate în limba română", la care s-au alăturat 47 din cele 208 instituții de învățământ. În cadrul acestui program, s-a revizuit programul de studiu pentru învățarea simultană a limbilor română și găgăuză, iar auxiliarul didactic "Învață româna împreună" a fost elaborat pentru instituțiile de învățământ preșcolar. De asemenea, s-au dezvoltat materiale metodice referitoare la metoda CLIL (Content and Language Integrated Learning) și s-au pregătit profesori pentru implementarea acestor strategii de învățare.

Educația bilingvă este recunoscută ca o abordare importantă pentru dezvoltarea competențelor bilingve/multilingve în rândul elevilor/studentilor, care implică predarea în limba română și în limba maternă. Această perspectivă se regăsește în Plan-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal pentru anul școlar 2022-2023.

Actualmente, se implementează Programul național de învățare a limbii române de către minoritățile naționale, inclusiv populația adultă, pentru anii 2023-2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului 115/2023.

Cu toate acestea, există necesitatea dezvoltării unui concept de educație multilingvă, în scopul implementării unei abordări sistematice în învățarea limbilor minorităților lingvistice, a limbii române și, pe viitor, a limbilor străine. Această concepție va promova înțelegerea și respectul pentru diversitatea lingvistică, facilitând astfel integrarea și incluziunea socială a minorităților lingvistice. De asemenea, va contribui la dezvoltarea competențelor de comunicare în mai multe limbi, care devin din ce în ce mai importante într-o lume globalizată.

În parte, eforturile de promovare a educației bilingve și multilingve în învățământul obligatoriu și de învățământ superior reprezintă un demers esențial în asigurarea dreptului la educație și dezvoltarea culturală și lingvistică a tuturor cetățenilor, indiferent de apartenența lor etnică și lingvistică. Aceste acțiuni vor contribui la consolidarea coeziunii sociale și la dezvoltarea unei societăți armonioase, în care diversitatea culturală și lingvistică este valorizată și promovată.

III. Cadrul legislativ și juridic al educației multilingve

În conformitate cu art. 13 alin. (1) din Constituție, limba de stat a Republicii Moldova este *limba română*, iar potrivit alin. (2) al aceluiași articol, statul recunoaște și protejează dreptul la păstrare, dezvoltare și la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul țării. Potrivit art. 35 alin (2) al Legii Constituționale menționate mai sus, statul asigură dreptul de a alege limba de educare și instruire a persoanelor.

Legislația și politica educațională promovează studierea (și utilizarea) a mai mult de o limbă de predare în școlile minorităților lingvistice. În conformitate cu prevederile art.10 din Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152/2014, în sistemul educațional, procesul de învățământ se desfășoară în *limba română* și, în limita posibilităților sistemului educațional, în una din limbile de circulație internațională sau, în limbile minorităților naționale. În ariile locuite tradițional sau în număr substanțial de persoane aparținând minorităților naționale, statul asigură, în limita posibilităților sistemului educațional, ca persoanele aparținând acestor minorități să beneficieze de condiții corespunzătoare de a învăța limba lor minoritară ori de a primi o educație în această limbă la nivelul învățământului obligatoriu.

Pentru dezvoltarea educației în conformitate cu cerințele moderne din Republica Moldova, au fost elaborate și adoptate o serie de documente: *Strategia națională de dezvoltare "Moldova Europeană 2030"* (aprobată prin Legea nr. 315/2022), programul pentru anii 2022-2025 pentru implementarea *Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027* (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1464/2016), *Programul de activitate a Guvernului*

"Moldova prosperă, sigură, europeană", *Strategia de dezvoltare "Educația 2030" pentru anii 2023-2025*, *Programul pentru susținerea populației de etnie romă pentru anii 2022-2025* (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 576/2022), *Programul național privind învățarea limbii române de către minoritățile naționale, inclusiv populația adultă, pentru anii 2023-2025* (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 115/2023), *Competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* (Bruxelles, 2018), *Codul Educației al Republicii Moldova*, *Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale*. Aceste documente definesc direcțiile strategice pentru dezvoltarea unui mediu favorabil dezvoltării și promovării identității civice, respectării principiului egalității și nediscriminării cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de apartenența etnică, religioasă, socială și regională, precum și asigurării unui echilibru între drepturile și obligațiile cetățenilor.

Prin adoptarea acestor prevederi legislative, Republica Moldova consolidează statutul oficial al limbii române și promovează în același timp diversitatea lingvistică în țară. Recunoașterea și protejarea dreptului persoanelor aparținând minorităților naționale de a primi educație în limba lor maternă contribuie la conservarea și promovarea patrimoniului cultural și lingvistic al acestor comunități. De asemenea, învățarea mai multor limbi în școli favorizează interacțiunea și înțelegerea între diversele grupuri etnolingvistice din Republica Moldova, contribuind la coeziunea socială și promovarea valorilor democratice.

IV. Situația actuală și problemele identificate

4.1 Învățământul general

Sistemul de învățământ reprezintă un pilon important în dezvoltarea și promovarea diversității culturale și lingvistice a unei țări. Republica Moldova, ca stat multietnic, se confruntă cu provocări și oportunități în asigurarea unui mediu educațional adecvat pentru toți elevii săi.

Conform datelor furnizate de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, în anul de studii 2022-2023, sistemul de învățământ din Republica Moldova cuprinde un număr total de 1218 școli, împărțite în funcție de limba de instruire utilizată în procesul educațional. Astfel, 958 de școli oferă instruire în limba română, 202 de școli oferă instruire în limba rusă, iar 57 de școli oferă instruire în ambele limbi, română și rusă. Există, de asemenea, o singură școală în care instruirea se realizează în trei limbi: limba română, limba rusă și limba engleză.

Din numărul total de 334,5 mii de elevi din învățământul primar și secundar general, 80,8% urmează studiile în limba română, 19,1% în limba rusă și 0,1% în limba engleză. Distribuția elevilor în funcție de limba de instruire relevă că în regiunea Centru majoritatea elevilor fac studii în limba română (96,5%), urmată de regiunea Sud (82,7%). Ponderi semnificative ale elevilor care urmează studiile în limba română se găsesc în regiunea Nord (79%) și municipiul Chișinău (78,2%), iar în UTA Găgăuzia, 92,5% urmează studiile în limba rusă. În instituțiile de învățământ primar și secundar general din stânga Nistrului și municipiul Bender, aflate în subordinea Ministerului Educației și Cercetării, limba de predare este limba română pentru 96,7% din totalul elevilor.

De asemenea, este important de menționat că în instituțiile de învățământ general se regăsesc elevi aparținând diferitelor etnii, precum: rusă, bulgară, găgăuză, ucraineană, romă, evreiască, azerbaidjană, belarusă, armeană, arabă etc. Limba română și limba rusă sunt limbile de predare în Republica Moldova. Limbile minorităților naționale sunt studiate ca discipline separate. Preponderent, elevii care aparțin altor etnii decât cea moldovenească își fac studiile în școlile cu predare în limba rusă.

Aceste date statistice oferă o imagine complexă asupra sistemului de învățământ din Republica Moldova în anul de studii 2022-2023. Ele reflectă diversitatea lingvistică și etnică existentă în țară și reprezintă un indicator al eforturilor depuse pentru asigurarea accesului la educație pentru toți elevii, indiferent de limba și etnia din care fac parte.

4.2 Învățământul profesional tehnic

În anul de studii 2022-2023, numărul instituțiilor de învățământ profesional tehnic a fost de 90 de unități, dintre care 83 sunt publice și 7 sunt private. Limba de instruire în aceste instituții este limba română. Instituțiile de învățământ profesional tehnic pot, la decizia lor, deschide grupe cu predare în limba rusă și bulgară, în limitele planurilor de înmatriculare aprobate.

În anul de studii 2022-2023, în instituțiile de învățământ profesional tehnic au fost înmatriculați 46.000 de elevi, dintre care 40.998 sunt moldoveni, 1.286 sunt ucraineni, 960 sunt ruși, 566 sunt bulgari, 1.941 sunt găgăuzi, 42 sunt romi, 103 sunt români și 104 reprezintă alte naționalități. Din numărul total de elevi înmatriculați, aproximativ 40.138 studiază în limba română, 5.739 în limba rusă și 23 în limba bulgară.

4.3 Învățământul superior

În anul de studii 2022-2023, rețeaua instituțiilor de învățământ superior este formată din 21 de unități, dintre care 13 sunt publice și 8 sunt private. Limba de instruire în aceste instituții este limba română. Instituțiile de învățământ superior pot deschide grupe cu predare în limbile rusă, engleză, franceză, germană sau în alte limbi, în limitele planurilor de admitere aprobate. Conform regulamentului privind admiterea, candidații pot alege o altă limbă de instruire decât limba instituției în care au absolvit. În trei instituții de învățământ superior - Universitatea de Stat Comrat, Universitatea de Stat Taraclia și Universitatea Slavonă, limba de instruire este rusa. La Universitatea de Stat "A. Russo" din Bălți, o regiune cu un număr mare de vorbitori alolingvi, se practică formarea de grupe mixte (vorbitori de limbă română și rusă) cu predare, consultații și evaluări în ambele limbi.

Din numărul total de studenți înmatriculați în anul 2022 la primul ciclu de studii de licență, 85% (11.956) sunt moldoveni, 3,4% (485) sunt ucraineni, 3,1% (431) sunt ruși, 1,7% (243) sunt bulgari, 3,4% (475) sunt găgăuzi, 6 sunt romi, iar restul (63) sunt înregistrați ca "alte naționalități". Din numărul total de studenți înscriși la ciclul I de studii universitare de licență, aproximativ 10.787 de studenți (77%) au ales să studieze în limba română, 2.904 (21%) în limba rusă, iar 227 în alte limbi străine.

Din numărul total de studenți înmatriculați la ciclul II, 4.430 (aproximativ 85%) au ales să studieze în limba română, 618 (12%) în limba rusă și 175 în alte limbi.

4.4 Statutul disciplinei și evaluarea competențelor lingvistice pe niveluri de educație

Evaluarea rezultatelor învățării în Republica Moldova este reglementată de Codul Educației nr. 152/2014, articolul 44, alineatul (1). Scopul principal al acestei evaluări este determinarea nivelului de dezvoltare a competențelor elevilor în conformitate cu standardele educaționale naționale. Conform aceluiași articol, alineatul (5), în instituțiile de învățământ cu o altă limbă de predare decât limba română, se susține un examen obligatoriu la limba română la finalizarea învățământului gimnazial și liceal.

Testarea națională la limba română este obligatorie și se realizează în formă scrisă pentru toate treptele de învățământ, în timp ce testarea națională la limba și literatura ucraineană/găgăuză/bulgară se desfășoară doar în treapta primară și liceală în formă scrisă, nu și în treapta gimnazială.

4.5. Planurile de învățământ pentru anul de studii 2023-2024, în funcție de limba de predare, pentru învățământul primar (clasele 1-4), învățământul gimnazial (clasele 5-9) și învățământul liceal (clasele 10-12).

În conformitate cu articolul 40, alineatul (8) din Codul Educației al Republicii Moldova nr. 152/2014, Planul-cadru este obligatoriu pentru toate instituțiile de învățământ general și este aprobat de Ministerul Educației și Cercetării.

În Republica Moldova, limba română și limba rusă sunt cele două limbi predominante utilizate în procesul de învățământ.

Clasele	Numărul de ore în instituțiile de învățământ cu predare în limba română	Numărul de ore în instituțiile de învățământ cu predare în limba rusă	Numărul de ore în școlile cu predare în limba rusă pentru elevii ucraineni, găgăuzi, bulgari
Clasa a I	20	24	26
Clasa a II-a	22	26	28
Clasa a III-a	22	27	29
Clasa a IV-a	23	28	30
Clasa a V-a	26	29	31
Clasa a VI-a	27	30	32
Clasa a VII-a	30	33	35
Clasa a VIII-a	30	33	35
Clasa a IX-a	29	32	34
Clasa a X-a (umanistic/real)	29/31	33/35	35/38
Clasa a XI-a (umanistic/real)	30/31	33/35	35/38
Clasa a XII-a (umanistic/real)	30/32	32/36	34/38

Comparând numărul de ore pe săptămână în diferite clase și limbi de predare, putem observa diferențe semnificative în numărul de ore/timp de studiu al elevilor.

Astfel, observăm că în instituțiile de învățământ cu predare în limba română, numărul de ore pe săptămână variază între 20 și 30 de ore în funcție de clasă. În schimb, în instituțiile de învățământ cu predare în limba rusă, numărul de ore pe săptămână variază între 24 și 33 de ore. Aceasta indică o diferență în sarcina de studiu între cele două limbi de predare, cu un număr mai mare de ore pentru instituțiile de învățământ cu predare în limba rusă.

Analiza datelor statistice arată că numărul de ore pe săptămână în instituțiile de învățământ din Republica Moldova variază în funcție de clasă și limbă de predare. Aceste diferențe indică niveluri diferite de cerințe academice și de dezvoltare a competențelor în funcție de nivelul de învățământ. Încărcătura săptămânală a curriculumului pentru școlile cu predare în limba rusă este în medie cu 20% mai mare decât încărcătura săptămânală pentru școlile cu predare în limba română.

4.6. Abordarea sistematică de învățare a limbilor

Din datele prezentate, este evident că studiul limbilor minoritare este în mare măsură limitat în cadrul materiilor lingvistice în instituțiile de învățământ general, în timp ce predarea în aceste limbi la diferite niveluri de educație nu are loc sistematic. Mai mult decât atât, predarea doar într-o singură limbă (română sau rusă) nu răspunde multilingvismului. Există temeri că multe dintre limbile

minoritare (rusa, găgăuză, română, bulgară, ucraineană, romani ș.a.) ar putea fi pierdute în situația utilizării lor limitate, de exemplu, doar în vorbirea de zi cu zi, ceea ce ar putea duce la pierderea identității lor. De asemenea, limbile se află în condiții inegale în ceea ce privește conservarea și dezvoltarea lor; spre exemplu, limba găgăuză se află pe marginea dispariției, ceea ce necesită măsuri suplimentare pentru renașterea sa.

Existența diferitelor niveluri de competență în limbile materne, inclusiv în rândul cadrelor didactice, nu permite o implementare completă a studiului tuturor materiilor în aceste limbi. Sistemele de învățământ prezente nu reușesc să răspundă în mod adecvat nevoilor de educație în limbile minorităților lingvistice, ceea ce poate duce la perpetuarea situației precare a acestor limbi.

Pentru a depăși aceste provocări, este necesar să se dezvolte politici și programe educaționale coerente și comprehensive, care să promoveze și să protejeze diversitatea lingvistică și multiculturalismul în societate. În acest sens, se impune un accent pe conservarea și promovarea limbilor minoritare, inclusiv a celor aflate într-o situație critică. Îmbunătățirea infrastructurii educaționale, formarea cadrelor didactice calificate și furnizarea de materiale didactice adecvate în limbile minorităților lingvistice sunt doar câteva dintre măsurile care pot contribui la o mai bună integrare a acestor limbi în sistemul educațional.

În concluzie, o abordare coerentă, analitică și comprehensivă este necesară pentru a asigura că studiul limbilor minoritare lingvistice nu este limitat la materiile lingvistice, ci că aceste limbi sunt integrate în mod corespunzător în toate nivelurile de educație. Această diversitate lingvistică trebuie protejată și valorizată, pentru a asigura o societate mai incluzivă și respectuoasă față de identitatea și cultura tuturor membrilor săi.

V. Obiectivele conceptului de educație multilingvă și principii fundamentale

Obiectivul strategic al punerii în aplicare a conceptului de educație multilingvă constă în îmbunătățirea echității și șanselor oferite elevilor pentru a realiza studii, astfel încât aceștia să poată dezvolta abilități de multilingvism și competențe interculturale, care să le permită să acționeze eficient în calitate de cetățeni. Acest lucru implică manifestarea respectului față de diversitatea culturală, promovarea comunicării interculturale, păstrarea și dezvoltarea limbilor materne și aprecierea limbii române ca bază comună pentru interacțiune.

Scopul direct al **conceptului de educație multilingvă** este de a promova programe de educație multilingvă bazate pe limba maternă în instituțiile de învățământ general (preșcolar, primar, gimnazial și liceal) unde instruirea se desfășoară în limbile minorităților naționale. Cunoașterea și posesia limbii române este un factor important care asigură dezvoltarea identității civice. Dezvoltarea și popularizarea limbii române devin condiții necesare pentru implementarea conceptului. În același timp, este important să se păstreze și să se dezvolte multilingvismul. Dezvoltarea multilingvismului este legată de păstrarea și dezvoltarea limbii materne a grupurilor etnice care locuiesc în Republica Moldova. Asigurarea egalității de șanse pentru toți copiii și tinerii, indiferent de statutul social, gen, religie, etnie și abilități psihomotorii, la o educație lingvistică de calitate va crește nivelul de implicare în procesele sociale, politice și profesionale, ceea ce va contribui la asigurarea calității vieții, creșterea durabilă a economiei și bunăstarea poporului.

În acest sens, introducerea educației multilingve are următoarele obiective pe termen mediu și lung:

- extinderea sferei de aplicare a limbii române în învățământul general, precum și în învățământul non-formal, ceea ce va duce la o creștere a performanței academice în limba română;
- o mai bună integrare a elevilor din familiile minorităților naționale în sistemul național de învățământ profesional și superior, ceea ce, la rândul său, va contribui la îmbunătățirea perspectivelor de angajare și de participare la viața publică;
- crearea unei rețele de personal didactic înalt calificat, capabil să lucreze într-un mediu lingvistic divers;

- îmbunătățirea educației lingvistice prin studiul integrat al limbilor și disciplinelor;
- extinderea oportunităților de conservare și dezvoltare a limbilor minorităților naționale prin extinderea utilizării limbilor materne, precum și a limbilor pe cale de dispariție, în predarea subiectelor academice;
- multiculturalismul va deveni o caracteristică integrală a sistemului educațional, formând capacitatea elevilor de a trăi într-o lume diversă;
- creșterea nivelului de toleranță față de diversitatea lingvistică, ceea ce va contribui la o societate coezivă.

Ținând cont de standardelor internaționale și a celor mai bune practici, se propune implementarea următoarelor principii în planificarea și implementarea formării lingvistice într-o societate multilingvă:

1. educația bilingvă și/sau multilingvă bazată pe limba maternă, fiind un instrument de educație incluzivă, permite îmbunătățirea calității educației, prin cunoștințele și experiența elevilor și profesorilor;
2. educația bilingvă și/sau multilingvă pe toate nivelurile promovează egalitatea socială și de gen și este un element-cheie al unei societăți care se distinge prin diversitate lingvistică;
3. limba este o componentă esențială a educației interculturale, cu scopul de a îmbunătăți înțelegerea reciprocă între diferitele grupuri ale populației și de a promova respectarea drepturilor fundamentale ale omului.

Esența implementării acestor principii este următoarea:

- educația bazată pe limba maternă ar trebui să continue, pe cât e posibil, până la ultima etapă a educației; condiții pentru învățarea unei a doua limbi (române), pe lângă limba maternă, ar trebui create începând cu învățământul preșcolar;
- introducerea predării în a doua limbă (română) trebuie efectuată în condiții de sprijin pentru prima limbă sau limba maternă a copilului;
- studiul intensiv și interdisciplinar al unei a treia limbi (o limbă străină) la fel ar trebui să se desfășoare și în învățământul general, astfel încât la absolvire un elev să poată funcționa în cel puțin trei limbi, ceea ce ar trebui să devină o normă pentru competența lingvistică practică în secolul XXI.

VI. Etape de implementare

Educația multilingvă va fi implementată în trei etape.

În prima etapă, formarea cadrelor didactice va fi reorientată; sarcinile legate de educația multilingvă vor fi adăugate la sistemul de dezvoltare profesională; va fi asigurată durabilitatea programelor-pilot de educație multilingvă în grădinițe, școli și instituții de învățământ superior; va fi oferit sprijin lingvistic profesorilor care lucrează în instituțiile de învățământ.

În cea de-a doua etapă, va fi finalizată și sistematizată pilotarea programelor de educație multilingvă în limbile maternă și română. Va fi monitorizată dezvoltarea și calitatea competențelor lingvistice și disciplinare ale elevilor. Limba română va fi inclusă în programele-pilot de educație multilingvă la fiecare nivel de învățământ obligatoriu.

În a treia etapă, în sistemul de educație vor fi introduse programe multilingve cu limbi străine obligatorii.

VII. Impact pe termen lung al implementării educației multilingve

Introducerea educației multilingve va fi realizată pe baza Planului de implementare, care va fi elaborat pentru o perioadă de 5 ani.

Pentru a asigura tranziția la educația multilingvă, luând în considerare nevoile elevilor și interesele diferitelor comunități etnice, direcțiile prioritare ale Planului de implementare vor fi următoarele:

1. Asigurarea sistemului de învățământ cu personal didactic calificat, inclusiv bilingv, pentru a crește ponderea specialiștilor în educație multilingvă;
2. Crearea condițiilor pentru ca elevii să-și păstreze și să învețe limba maternă, inclusiv un sistem de încurajare a instituțiilor de învățământ care au reușit să implementeze educația multilingvă;
3. Perfecționarea metodologiei de predare a limbii române și a altor limbi ale programelor de educație multilingvă, inclusiv prin utilizarea tehnologiilor interactive și informaționale inovative; asigurarea, în cadrul programelor de educație multilingvă, a predării disciplinelor academice în limba română și a altor limbi, folosind metodologia predării integrate a limbilor și disciplinelor la toate nivelurile învățământului obligatoriu;
4. Crearea unui sistem eficient de monitorizare a programelor educaționale multilingve, inclusiv pentru evaluarea competențelor lingvistice ale elevilor;
5. Asigurarea implicării elevilor, familiei, a comunității părinților, a autorităților locale, a comunității profesionale și pedagogice, a instituțiilor științifice, culturale, comerciale și publice, precum și a voluntarilor în calitate de agenți activi în procese consultative și în promovarea educației multilingve.

Astfel, până în 2030, introducerea programelor de educație multilingvă în sistemul educațional va contribui la următoarele:

- extinderea utilizării limbii române, creșterea numărului de persoane care vorbesc limba română;
- păstrarea, dezvoltarea și promovarea limbilor materne ale minorităților naționale din Republica Moldova;
- dezvoltarea multilingvismului în rândurile noii generații, inclusiv posedarea limbilor materne, a limbii de stat, precum și celor străine, incluse în curriculumul obligatoriu.

VIII. Autorități și instituții responsabile de implementarea *Conceptului de educație multilingvă*

Ministerul Educației și Cercetării realizează coordonarea generală a implementării *Conceptului de educație multilingvă* și asigură:

- elaborarea curricula și a standardelor;
- monitorizarea implementării programelor de educație multilingvă;
- evaluarea rezultatelor implementării programelor;
- formarea inițială a cadrelor didactice pentru programe;
- recalificarea cadrelor didactice pentru implementarea *Conceptului*.

Autoritățile raionale/municipale vor contribui la:

- asigurarea calității implementării *Conceptului*;
- finanțarea implementării programelor de educație multilingvă la nivel raional/municipal;
- monitorizarea implementării programelor de educație multilingvă;
- crearea de formate pentru schimbul de experiență între instituțiile de învățământ și dezvoltarea profesională a personalului administrativ și pedagogic;
- organizarea de evenimente care contribuie la creșterea recunoașterii și prestigiului programelor de educație multilingvă.

Instituțiile de învățământ vor contribui la:

- elaborarea modelelor de educație multilingvă;

- elaborarea unui plan de implementare a programului educațional multilingv și realizarea acestuia;
- monitorizarea și evaluarea rezultatelor programului de educație multilingvă la nivelul instituției de învățământ;
- crearea condițiilor pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice;
- creșterea gradului de conștientizare a părinților și elevilor despre educația multilingvă;
- implicarea în parteneriate cu alte instituții, organizații și mediul de afaceri pentru dezvoltarea programelor de educație multilingvă.

IX. Costuri de realizare a obiectivelor din programul educației multilingve

Finanțarea pentru implementarea *Conceptului de educație multilingvă* și a Planului corespunzător va fi asigurată de la bugetul de stat, precum și de la bugetul local pentru introducerea programelor de educație multilingvă în instituțiile de învățământ general (preșcolar, primar, gimnazial și liceal). Implementarea sarcinilor specifice legate de introducerea educației multilingve poate fi inclusă în programele existente, cum ar fi „Programul național privind învățarea limbii române de către minoritățile naționale, inclusiv populația adultă, pentru anii 2023-2025” și altele. De asemenea, este planificată atragerea altor surse de finanțare în cadrul cooperării cu partenerii de dezvoltare.